

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1925 kl. 4 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om ändring av gällande bestämmelse rörande barns skolålder.

I en inom första kammaren väckt och till nämnda kammarens första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 14, hava herrar Svänsson, Eli, m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Konungen anhålla, att par. 35 mom. 1 i gällande folkskolestadga måtte erhålla följande lydelse:

Motionen.

Barns skolålder räknas fr. o. m. det kalenderår, under vilket barnet fyller sju, t. o. m. det läsår, som utlöper det kalenderår, under vilket barnet fyller fjorton år.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från skolöverstyrelsen, och är nämnda yttrande såsom bilaga fogat vid utskottets utlåtande.

Infordrat yttrande.

Såsom av motionärerna och skolöverstyrelsen framhållits, äro de bestämmelser i folkskolestadgan, som röra barns skolålder, i sin nuvarande avfattning så till vida icke ändamålsenliga, som det kan inträffa, att lärjungar, vilka erhålla avgång från skolan enligt folkskolestadgans § 48, måste kvarhållas i folkskolan, därest läsåret slutar med vårterminen och i skolreglementet icke finnes någon bestämmelse rörande avgångsexamen enligt denna § vid höstterminens slut, ända till två terminer efter den, under vilken fjortonårsåldern uppnåtts. Ändring i detta förhållande kan vinnas genom omredigering av antingen § 35 eller § 48. Motionärerna hava för sin del förordat en ändring av § 35 därhän, att skolåldern för alla barn skulle räknas från och med det kalenderår, under vilket barnet fyller sju år, till och med det läsår, som utlöper det kalenderår, under vilket barnet fyller fjorton år. Skolöverstyrelsen åter finner det mindre lämpligt att endast på grund av vissa olägenheter, vilka kunna uppstå i det jämförelsevis ringa antal fall, då avgång från skolan enligt § 48 må äga rum, rubba på den i § 35 meddelade grundbestämmelsen rörande barns skolålder, vilken berör hela vår barnundervisning, och har därför, med framhållande jämväl av den inkonse-

Utskottet.

kvens, som måste anses ligga däri, att skolålderns början skulle vara bestämd med hänsyn till kalenderåret, men dess slut bero av läsåret, uttalat, att den enklaste lösningen av frågan i motionens syfte skulle kunna erhållas genom en ändring av § 48. Överstyrelsen föreslår alltså, att till sistnämnda § skall, utan ändring av dess två nuvarande moment, fogas ett tredje moment av följande lydelse:

3. Avgång enligt mom. 1 och 2 i denna paragraf må äga rum vid slutet av läsåret, som utlöper under det kalenderår, med vilket lärjunges skolålder upphör.

I likhet med motionärerna och skolöverstyrelsen finner utskottet det uppenbart, att de olägenheter, vilka kunna uppstå i de fall, då avgång från skolan enligt § 48 äger rum, väl motivera en ändring av hithörande författningsföreskrifter. Med hänsyn därtill, att motionärernas förslag endast avser att praktiskt tillrättalägga förhållandena vid barns avgång enligt sistberörda §, torde emellertid en ändring i sådant syfte böra beröra just denna §. Då genom det förslag i denna riktning, som av överstyrelsen nu framställts och förordats, just den klarhet och ändamålsenlighet på hithörande område, som av motionärerna åsyftas, skulle vinnas, anser sig utskottet böra tillstyrka avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en dylik författningsändring.

Utskottet vill till sist framhålla, att, ehuru detta förslag avser ändring av en annan § i folkskolestadgan än den motionärerna ifrågasatt, det dock reellt innebär en begränsning av motionärernas hemställan, varför utskottet med hänsyn härtill ansett sig oförhindrat förorda detsamma.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att till § 48 folkskolestadgan måtte fogas ett tredje moment av följande lydelse:

3. Avgång enligt mom. 1 och 2 i denna paragraf må äga rum vid slutet av läsåret, som utlöper under det kalenderår, med vilket lärjunges skolålder upphör.

Stockholm den 19 mars 1925.

På utskottets vägnar:

ERIK ANDERSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Anderson* i Hägelåkra, *Pauli*, *Johansson* i Hornsberg, *Vrang*, *Andersson* i Myggenäs och *Sväansson* samt fröken *Hesselgren*.

*Bilaga.**Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.*

Anbefalld av Kungl. Maj:t att till eder avgiva yttrande rörande en av herr Svänsson m. fl. väckt motion (Motioner i första kammaren, nr 14) om ändring av gällande bestämmelser rörande barns skolålder får kungl. skolöverstyrelsen anföra följande:

Det förhållande, som motionärerna berört, har tidigare varit föremål för överstyrelsens uppmärksamhet. I underdånig skrivelse den 30 maj 1921 hemställde överstyrelsen om vissa ändringar i då gällande folkskolestadga och yttrade därvid bl. a. följande:

”Olika meningar ha gjort sig gällande om den rätta tolkningen av §§ 35 och 48. Enligt § 35 mom. 1 räknas barns skolålder till och med det kalenderår, under vilket barnet fyller fjorton år, och enligt § 48 kan avgång utan inhämtande av fullt kunskapsmätt beviljas tidigast vid skolålderns slut. Detta torde enligt överstyrelsens mening innebära, att avgång enligt § 48 kan beviljas tidigast vid slutet av det kalenderår, under vilket barnet fyller fjorton år. Ingen olägenhet torde uppstå härav i de skoldistrikt, där läsåret sammanfaller med kalenderåret. Annorlunda förhåller det sig, då, såsom numera är fallet i det vida övervägande antalet skoldistrikt, läsåret börjar med höstterminen och avslutas med vårterminen. I sistnämnda fall måste antingen särskild examen anordnas vid årsskiftet för de barn, som skola erhålla avgång enligt § 48 — en anordning som i och för sig är föga lämplig — eller ock måste dessa barn bevista skolan under ytterligare en termin och komma sålunda i många fall att hava fyllt femton år, innan avgång från skolan kan medgivas dem. Klagomål över de olägenheter nu berörda bestämmelser kunna medföra hava framförts från olika håll, och hos överstyrelsen hava hemställanden gjorts, att överstyrelsen måtte verka för en ändring av bestämmelserna i fråga. Överstyrelsen har också för sin del kommit till den övertygelsen, att den nuvarande avfattningen av hithörande stadganden icke är ändamålsenlig. Ändring i detta förhållande kan vinnas genom att vidtaga omredigering antingen av § 35 eller av § 48. Enligt överstyrelsens uppfattning torde en ändring av § 48 vara den lämpligaste, och överstyrelsen bifogar förslag till sådan ändring.”

Det förslag till författningsändring, som överstyrelsen i anslutning härtill framlade, hade följande lydelse:

”§ 48.

1. Den lärjunge i folkskola, som vid utgången av det läsår, som avslutas under det kalenderår, med vilket hans skolålder upphör, icke inhämtat den för skolan i vederbörande reglemente fastställda lärokursen men som av fattigdom hindras att vidare begagna undervisningen, kan, där förhållandena sådant påkalla, i den ordning, som i reglementet föreskrives, erhålla tillstånd att lämna skolan, under villkor att han, där ej särskilda förhållanden föranleda undantag, inhämtat åtminstone följande lärokurs:

a) kristendomskunskap: biblisk historia — — — och sångmelodier.

2. Den lärjunge i folkskola, som saknar erforderlig fattningsgåva att förvärva det fulla kunskapsmätt, som enligt gällande reglemente bör i

skolan inhämtas, kan på det sätt, som i reglementet föreskrives, vid utgången av det läsår, som avslutas under det kalenderår, med vilket hans skolålder upphör, erhålla tillstånd att avgå från skolan, även om han icke inhämtat hela den lärokurs, som omförmäles i nästföregående moment.”

Såsom av ovanstående framgår, har överstyrelsen sålunda rörande de förhållanden, som beröras i motionerna, givit uttryck åt samma mening, som uttalats av motionärerna, och, ehuru i den reviderade folkskolestadga, som utfärdades år 1921, § 48 — liksom även § 35 — av för överstyrelsen okänd anledning kom att kvarstå i oförändrat skick, har ingenting sedermera inträffat, som kunnat föranleda ändring i överstyrelsens ifrågavarande uppfattning.

För vinnande av det önskade förtydligandet hade överstyrelsen, som synes, dock tänkt sig en annan form för stadgeändringen än den, som nu föreslagits av motionärerna, i det överstyrelsen velat förorda en ändring av § 48 i stället för av § 35. Överstyrelsen anser fortfarande, att en dylik form är den lämpligaste och vill som skäl härför anföra följande.

Bestämmelsen i § 35 mom. 1 folkskolestadgan rörande *barns skolålder* är en av grundbestämmelserna i vår skollagstiftning och har kvarstått oförändrad ända sedan år 1882. Den anger bestämda gränser för begynnelsen och slutet av den tidrymd, inom vilken skolplikten under normala förhållanden skall vara fullgjord, och ger åt denna tidrymd en sådan omfattning, att den normala folkskolekursen i regel må under densamma hinna genomgås även i sådana fall, då barns skolgång på grund av särskilda omständigheter — t. ex. sjukdom eller försenad utveckling hos barnet, föreskriven vartannatårsintagning vid skolan m. m. — måste begynna något år *efter* det barnet inträtt i skolåldern. Att endast på grund av vissa olägenheter, vilka kunna uppstå i fråga om det jämförelsevis ringa antal fall, då avgång från skolan enligt § 48 folkskolestadgan måste äga rum, rubba på ovan nämnda grundbestämmelse i § 35, vilken berör alla Sverges barn, kan överstyrelsen för sin del icke anse lämpligt. Överstyrelsen tilltror sig ej heller att för närvarande kunna överblicka alla konsekvenserna av en dylik rubbning. Den av motionärerna föreslagna ändringen innebär för övrigt, att den period av barnets liv, som benämnes skolåldern, skulle — på grund av att läsåret icke slutar samtidigt i alla skoldistrikt — för olika barn bliva av olika längd, beroende på inom vilken kommun i riket barnet mot slutet av nämnda period vore bosatt. Slutligen bör ej förbises den inkonsekvens, som onekligen måste anses ligga däri, att skolålderns *början* skulle vara bestämd med hänsyn till kalenderåret men dess *slut* bero av läsåret.

Det syfte, som motionärerna vilja nå, och som överstyrelsen finner fullt berättigat, kan, såsom i det föregående redan framhållits, fullständigt vinnas på ett långt mindre ingripande sätt än genom ändring av en grundbestämmelse, som berör hela vår barnundervisning. Då frågan endast avser att praktiskt tillrättalägga förhållandena vid barns avgång enligt § 48 folkskolestadgan, kan överstyrelsen icke finna annat än att ändringen bör beröra just denna paragraf.

Mot det förslag till dylik ändring, som av överstyrelsen år 1921 framlades, och som här ovan återgivits, kan möjligen göras den anmärkningen, att en något kortare och enklare formulering borde kunna åvägabringas. Vid övervägande härav har överstyrelsen trots sig finna, att den enklaste lösningen skulle kunna erhållas, om till § 48, utan ändring av dess två nuvarande moment, fogades ett tredje moment av följande lydelse:

3. Avgång enligt mom. 1 och 2 i denna paragraf må äga rum vid slutet

av läsår, som utlöper under det kalenderår, med vilket lärjunges skolålder upphör.

Genom detta tillägg till § 48 erhålles just den klarhet och ändamålsenlighet på hithörande område, som av motionärerna åsyftas, och överstyrelsen tillåter sig därför hemställa, att utskottet, i anledning av motion nr 14, måtte föreslå riksdagen att i skrivelse till Konungen anhålla om ändring i gällande folkskolestadga på sätt här ovan angivits.

Stockholm den 13 februari 1925.

AUG. FALK.

Gottfrid Björkman.

Per Westling.